

POSTANOWIENIE

Dnia 17 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia "T." działające na rzecz P. S. i P. S.
przeciwko Przedsiębiorstwu Wielobranżowemu R. sp. z o.o. z siedzibą w Ż.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 czerwca 2020 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 14 lutego 2019 r., sygn. akt III APa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej
kwotę 1350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu
kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 14 lutego 2019 r., sygn. akt III APa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację pozwanego Przedsiębiorstwa Wielobranżowego „R.” Sp. z o.o. z siedzibą w Ż. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z 29 lutego 2016 r., sygn. akt VII P (...), którym Sąd ten uwzględnił powództwo Stowarzyszenia „T.” działającego na rzecz P. S., oraz samego P. S. .

Strona powodowa dochodziła zasądzenia na rzecz P. S. z tytułu ryczałtów za noclegi kwoty 46.739,22 zł, wskazując, że średnia miesięczna ilość noclegów spędzanych przez powoda poza granicami kraju w okresie zatrudnienia wyniosła około 5.

Pozwany zakwestionował zarówno wysokość dochodzonej kwoty, jak i samą zasadność roszczenia powoda. Dokonując wyliczenia ryczałtów jakie byłyby należne powodowi za sporny okres wskazał, iż jedyną kwotą, jakiej powód mógł dochodzić z tytułu noclegów spędzonych poza granicami kraju, mogła być kwota 39.470,77 zł. Różnica pomiędzy wyliczeniami powoda, a wyliczeniami pozwanego wynikała z zawyżonego przyjęcia przez powoda ilości noclegów podczas niektórych wyjazdów, gdy tymczasem podczas niektórych wyjazdów powód miał mniejszą liczbę noclegów albo przy krótkich wyjazdach noclegów nie było. Pozwany podnosił jednak, że powodowi nie przysługuje prawo do ryczałtów za noclegi.

Wyrokiem z 29 lutego 2016 r., sygn. akt VII P (...) Sąd Okręgowy w P. uwzględnił roszczenie T. i P. S. i zasądził od Przedsiębiorstwa Wielobranżowego R. spółka z o.o. w Ż. na rzecz P. S. kwotę 39.470,77 zł tytułem ryczałtów za noclegi za okres od 14 listopada 2011 r. do 29 listopada 2013 r. z ustawowymi odsetkami od poszczególnych kwot wymienionych w punkcie 1 wyroku od dnia 15-ego każdego miesiąca.

Wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżyła apelacją strona pozwana, zarzucając mu naruszenie art. 8 k.p.; § 2 ust. 7 punkt II załącznika do Regulaminu Pracy; aneksu nr 2, aneksu nr 3 do Regulaminu Wynagradzania; art. 77⁵ § 3, 4, 5 Kodeksu pracy oraz art. 227, 299, 278 § 1 i 217 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny w wyniku rozpoznania apelacji oddalił ją jako niezasadną, powołując się przy tym obszernie na orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące ryczałtów za noclegi kierowców. Wskazał on, że w rozpoznawanej sprawie, gdzie pracodawca z uwagi na zapewnienie noclegu w kabinie, wykluczał prawo kierowcy do świadczeń związanych z noclegiem, konieczne było przyjęcie kwot, które chociażby szacunkowo odpowiadały dochodzonemu roszczeniu. Sąd drugiej instancji wziął pod uwagę, że w rzeczywistości, dochodzone roszczenie, obojętnie czy zostanie nazwane ryczałtem za nocleg, czy też zwrotem kosztów za nocleg, w istocie stanowi rekompensatę za nocowanie w kabinie samochodu, nawet jeżeli jest ona przystosowana do noclegu. Akceptując pogląd, że zapewnienie kierowcy transportu międzynarodowego miejsca do spania w kabinie pojazdu, nie jest równoznaczne z zapewnieniem bezpłatnego noclegu, należało uznać za właściwe

przyjęte przez Sąd Okręgowy kwoty będące podstawą wyliczenia zasądzzonego roszczenia.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną strona pozwana w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 (potrzeba wykładni przepisów wywołujących poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie) oraz pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c. Wskazano, że stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, wyrażone w wyroku z 24 listopada 2016 r. (sygn. akt K 11/15) poddaje w wątpliwość możliwość stosowania wzorca normatywnego, opierającego się na art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców (wraz z przepisami, do których on odsyła), gdyż został on uznany za niezgodny z Konstytucją. Oznacza to, że przepis ten nie powinien stanowić podstawy prawnej do przyznania pracownikowi - kierowcy należności przewidzianych w art. 77⁵ § 3-5 k.p., a doprecyzowanych w rozporządzeniu wykonawczym, natomiast w wielu orzeczeniach sądowych (w tym w zaskarżonym) stanowi on podstawę zasądzania należności z tytułu podróży służbowej. Obecnie zatem można mówić o sytuacji, w której w systemie prawnym obowiązuje norma uzyskana na drodze interpretacji tych samych przepisów, które były przedmiotem kontroli TK, i co do której trybunał orzekł, że jest ona niekonstytucyjna.

Powyższe zagadnienie wywołuje także rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, gdyż stanowisko zaprezentowane w zaskarżonym wyroku Sądu Apelacyjnego jest także przedstawiane w wyrokach, które odmiennie traktują tożsame zagadnienia (m.in. por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2017 r., I PK 309/15).

Konieczne jest zatem, w ocenie strony skarżącej, rozstrzygnięcie podstawy przyznania kierowcom prawa do ryczałtów za noclegi z uwzględnieniem w/w okoliczności oraz faktu, że Trybunał Konstytucyjny po raz kolejny zabierze głos w w/w sprawie.

Strona powodowa w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o:

1) odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie o:

2) oddalenie skargi kasacyjnej, ponieważ nie ma ona uzasadnionych podstaw;

3) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przez radcę prawnego w tym postępowaniu, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna pozwanego nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie

Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., sygn. akt III CSK 104/08; czy z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 424365 i 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4 poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepublikowane; z 8 lipca 2009 r., I CSK 11/09, niepublikowane; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

W odniesieniu do kwestii związanych z ryczałtami za noclegi kierowców nie występuje wskazywana w skardze kasacyjnej rozbieżność w orzecznictwie, bowiem orzecznictwo w tym zakresie jest utrwalone i jednolite. Należy zauważyć, że kwestia skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego wydanego w sprawie K11/15 została już wyjaśniona w wyroku Sądu Najwyższego z 21 lutego 2017 r., I PK 300/15 (LEX nr 2242158), w którym wskazano, między innymi, że w myśl art. 190 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne, a ponadto w sprawach wymienionych w art. 189 Konstytucji RP podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu we właściwym organie urzędowym. Według art. 190 ust. 3 Konstytucji

RP, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, lecz Trybunał może określić także inny termin utraty mocy wiążącej obowiązującego dotąd aktu normatywnego bądź jego przepisu. W świetle przytoczonego unormowania nie może być wątpliwości co do tego, że nadanie przez Konstytucję mocy powszechnie obowiązującej orzeczeniom Trybunału Konstytucyjnego oznacza, iż jest nimi związany także Sąd Najwyższy. Związanie to dotyczy zarówno orzeczeń stwierdzających niekonstytucyjność określonych aktów normatywnych (bądź poszczególnych ich przepisów), ratyfikowaną umową międzynarodową lub aktem normatywnym wyższego rzędu, czyli takich, które wprowadzają zmiany w obowiązującym dotąd stanie prawnym, jak i orzeczeń stwierdzających zgodność kwestionowanego aktu normatywnego z Konstytucją RP lub z innym aktem ustawodawczym. W razie stwierdzenia niekonstytucyjności aktu normatywnego moc wiążąca orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego oznacza, że od chwili ogłoszenia orzeczenia w sposób wymagany w art. 190 ust. 2 Konstytucji RP, akt ten nie może być już stosowany, gdyż został usunięty z porządku prawnego i stracił zdolność do wymuszenia określonego zachowania, czyli moc obowiązującą (szerzej zob. E. Łętowska, K. Gonera: Wieloaspektowość następstw stwierdzenia niekonstytucyjności, *Państwo i Prawo* 2008 nr 5, s. 20-37; M. Safjan: Skutki prawne orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, *Państwo i Prawo* 2003 nr 3, s. 3-18).

Wylimitowanie z porządku prawnego art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców przez Trybunał Konstytucyjny nie oznacza jednak, że powstała luka w przepisach regulujących zasady rozliczania podróży służbowych realizowanych przez kierowców w transporcie międzynarodowym (oraz krajowym, którego zresztą wcześniej powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie dotyczył). Jak wyjaśnił bowiem Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28), wyczerpująco uzasadniając ten pogląd, po wyroku Trybunału Konstytucyjnego do pracowników-kierowców w transporcie międzynarodowym znajdują zastosowanie reguły rozliczenia podróży służbowej przewidziane w art. 77⁵ k.p. Zastosowanie tego przepisu wynika z art. 5 k.p. i jego odpowiednika, czyli art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 sierpnia 2018 r., III PK 71/17, LEX nr 2539181). Sąd drugiej instancji zatem prawidłowo uznał, że wydanie przez

Trybunał Konstytucyjny wyroku eliminującego z porządku prawnego art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców nie oznacza automatycznie, że roszczenia kierowców o ryczałty za noclegi nie mają podstawy prawnej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego, wydanym już po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., przyjęto, że ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25% limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167), przyjęto zatem, że strony stosunku pracy mogą dowolnie kształtować wysokość świadczeń z tego tytułu (por. w szczególności uchwałę Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28). Jeżeli jednak pracodawca nie ustali wysokości ryczałtu, albo wyraźnie i jednoznacznie wykluczy jego wypłatę, wówczas przed pracownikiem otwiera się droga dochodzenia ryczałtu za nocleg w wysokości wynikającej z rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2017 r., I PK 249/16, LEX nr 2440465; wyrok Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2017 r., II PK 296/16, LEX nr 2434445). Taka właśnie sytuacja wystąpiła w niniejszej sprawie, bowiem pracodawca nie uregulował świadczeń z tytułu podróży służbowych w umowie o pracę, ani w żadnym zakładowym akcie prawa pracy, tym samym niezbędne stało się odwołanie do przepisów rozporządzeń dotyczących pracowników samorządowych.

W sprawie nie występowała zatem potrzeba dokonania wykładni przepisów prawa, bowiem kwestie podniesione przez stronę skarżącą były już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1801).